

УДК: 37.014.5

Цісюань Вей,

аспірантка кафедри управління освітніми закладами та державної служби,
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті акцентовано увагу на поняттях «моделювання», «модель», «підготовленість майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах».

Схарактеризовано методика і модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, що передбачала етапи: змістово-функційний, інструментально-процесуальний, особистісно-рефлексивний.

Виявлено три взаємопов'язаних компоненти: змістово-функційний, інструментально-процесуальний, особистісно-рефлексивний. Представлено поетапне впровадження педагогічних умов.

Доведено ефективність запропонованої моделі та методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах з упровадженням визначених педагогічних умов.

Ключові слова: моделювання, модель, методика, експертно-аналітична діяльність, менеджери освіти, підготовленість, педагогічні умови.

Динамічно зростає потреба в різних експертних оцінках, стимулюється як діяльність відповідних інститутів, що спеціалізуються на аналізі та прогнозі в галузі освіти, так і розвитку педагогічної експертизи, оскільки саме вона призначена для виконання іншого завдання: всебічного аналізу та дослідження елементів навчальної системи, самостійної розробки рекомендацій щодо її розвитку. Зазначені функції є новими та нетрадиційними для управлінців у сфері освіти зумовлюють виникнення труднощів під час їх реалізації.

Теоретичне дослідження проблеми підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності, аналіз освітньо-професійних програм, навчальних програм та робочих планів підготовки магістрантів, результати констатувального етапу дослідження дали змогу побудувати модель зазначеної підготовки під час навчання у вищому навчальному закладі.

Дослідження різних аспектів фахової підготовки керівників навчальних закладів знаходимо в наукових працях: В. Андрущенко, І. Зязюна, А. Губи, Г. Єльнікової, М. Кривка, В. Крижка, А. Кузьмінського, В. Маслова, В. Пікельної, М. Ручкіної, З. Рябової, Т. Сорочан, Є. Хрикова, Н. Черненко, Т. Шамової та ін.

Мета статті: представити методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та довести її ефективність.

Завдання дослідження:

- уточнити сутність понять «моделювання», «модель»;

- схарактеризувати методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах та довести її ефективність.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз, порівняння й узагальнення психологічної,

педагогічної, науково-методичної літератури з проблем методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах; *практичні:* статистичні методи, t-критерій Стьюдента для доведення ефективності зазначеної методика.

В основі будь-якого наукового дослідження лежить метод моделювання. Процес моделювання в педагогіці дає можливість детально проаналізувати й оцінити основні етапи навчального процесу, його елементи та поведінку суб'єктів.

Зростання інтересу педагогів до методів моделювання Є. Барбіна пояснює тенденціями щодо перетворення педагогіки на точну науку [1]. Погоджуючись з твердженнями учених (Г. Єльнікова, О. Зайченко, В. Маслов), зазначимо, що моделювання є творчим цілеспрямованим процесом конструктивно-проектувальної, аналітико-синтетичної діяльності з метою відображення об'єкта в цілому або його характерних складників, що визначають функціональну спрямованість об'єкта, забезпечують стабільність його існування та розвитку [6, с. 19]. М. Ядровська наголошує, що моделювання – не лише науковий метод пізнання, а й мистецтво творчого пошуку моделей, які адекватно описують об'єкт дослідження і дозволяють набути нові знання; потужний інструмент педагога [7, с. 142]. Т. Жаровцева підкреслює, що у процесі моделювання соціально-педагогічних явищ можуть створюватися різні ідеальні моделі, кожна з яких відбиває знання про об'єкт у формі певної сукупності взаємозалежних припущень, тверджень, висновків і яка виражає теоретичну схему об'єкта, що моделюється [4, с. 198].

Таким чином, процес моделювання передбачає виділення окремих властивостей моделей. Особливістю методу моделювання є його універсальність, яка виявляється в тому, що його

можна використовувати не тільки на певних етапах дослідження, а й протягом усіх етапів.

Зазначимо, що поняття «модель» (від лат. *modulus* – міра) трактується в словниковій і довідковій літературі: по-перше, зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось; по-друге, тип, марка конструкції; по-третє, зразок, що відтворює, імітує будову і дію якого-небудь об'єкта, використовується для одержання нових знань про об'єкт; по-четверте, уявний чи умовний (зображення, опис, схема тощо) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його «представник» [2, с. 535; 3, с. 213]; типізоване відображення явища, результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього [5, с. 104].

З огляду на зазначене, модель тлумачимо як схематичне зображення основних структурних складових процесу підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі, що є основною метою експериментальної роботи.

Підготовку майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності розуміємо як взаємопов'язану сукупність певних обставин, за яких найбільш ефективно відбувається процес формування складників змістово-функційного, інструментально-процесуального, особистісно-рефлексивного означеного конструкту.

Цілеспрямована робота з підготовки майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах проводилася зі студентами експериментальної групи на заняттях із таких дисциплін, як: «Аудит і оцінювання управлінської діяльності», «Освітні технології та управління навчально-виховним процесом», «Керівник навчального закладу та техніка управлінської діяльності», у процесі викладання спецкурсу «Ліцензування та атестація навчального закладу».

Педагогічними умовами було обрано: інтеграція змісту навчальних дисциплін та формування знань, необхідних майбутнім менеджерам освіти для здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі; мотивація майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у процесі фахової підготовки; використання у навчальному процесі дослідницьких завдань/міні-кейсів, що сприяли набуттю майбутніми менеджерами освіти досвіду здійснення експертно-аналітичної діяльності в професійних ситуаціях.

Упровадження педагогічних умов здійснювалося комплексно: на когнітивно-збагачувальному, практико-дієвому і самостійно-інтерпретаційному етапах.

На першому – когнітивно-збагачувальному – етапі засобами реалізації виступили лекції, семінари, дискусії, що спрямовані на здобуття студентами теоретичних знань щодо здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх

навчальних закладах.

На другому – практико-дієвому – етапі, метою якого було формування в майбутніх менеджерів освіти практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах, використовувалися тренінги, ділові та рольові ігри, вирішення професійних ситуацій, розробка моніторингових досліджень, розробка експертних досліджень та створення висновків тощо.

Третій – самостійно-інтерпретаційний – етап був спрямований на набуття магістрантами вмінь відпрацьовувати знання на практиці самостійно і передбачав виконання індивідуальних творчих завдань, експертування напрямів діяльності загальноосвітнього навчального закладу, в яких відображено кількісні показники навчального закладу, навчання й виховання учнів, добір валідних методик для педагогічної експертизи тощо, а також застосування здобутих знань, умінь і навичок під час проходження управлінської практики, що сприяло набуттю ними певного досвіду у здійсненні експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі.

Підготовленість майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах вимірювалася за відповідними критеріями: обізнаність (показники: знання теоретичних основ експертно-аналітичної діяльності та форм її організації у загальноосвітньому навчальному закладі; знання методів та процедур здійснення аналізу; знання алгоритму підготовки експертного висновку), навченість (показники: вміння ідентифікувати проблемні ситуації у загальноосвітньому навчальному закладі; вміння планувати експертне оцінювання відповідно до напрямів діяльності загальноосвітнього навчального закладу; вміння застосовувати методи аналізу та валідні методики оцінювання відповідно до напрямів діяльності загальноосвітнього навчального закладу; вміння оформлювати експертні висновки (аналітичний звіт, довідка тощо) та формулювати рекомендації щодо прогнозування процесів та розвитку перспективних програм), автономність і відповідальність (показники: наявність позитивної мотивації на здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі; усвідомленість значущості експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі; усвідомлення необхідності прийняття управлінських рішень, застосовуючи результати експертного оцінювання; здатність оприлюднювати результати експертного оцінювання суб'єктам освітнього процесу та забезпечити зворотній зв'язок відповідно до норм педагогічної етики і культури; здатність критично оцінювати проблемні ситуації під час експертизи, прогнозуючи ймовірні наслідки). Відповідно до критеріїв схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (достатній, середній,

задовільний, критичний), що визначалися за коефіцієнтом успішності.

Результатом реалізації моделі виступила підготовленість майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Для визначення рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі розроблено методику оцінювання з відповідним діагностувальним інструментарієм, яка складається з комплексу експериментальних тестових, ситуаційних завдань та питальників, що об'єднані за цільовою настановою у три блоки. Блок I – тестові завдання відкритого і закритого форматів (вимагали вибір із запропонованих варіантів однієї або кількох варіантів правильних відповідей, представлені категоріями логічних пар, на встановлення відповідності між визначеннями та їх сутністю). Блок II – міні-кейси спрямовані на виявлення умінь визначати і застосовувати процедури та інструменти експертного оцінювання залежно від напрямку діяльності загальноосвітнього навчального закладу, критично оцінювати, оприлюднювати результати суб'єктам освітнього процесу та забезпечувати зворотний зв'язок відповідно до норм педагогічної етики і культури. Блок III – розроблені питальники та модифіковані методики оцінювання ставлення майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності.

Отже, зазначені блоки завдань включали як розроблені тестові завдання, необхідність яких викликана відсутністю адекватних предмету дослідження діагностичних засобів, так і модифіковані, такі, що довели свою валідність.

При розробці тестових завдань враховано результати багатьох учених (І. Булах, Л. Кухар, М. Мруга, В. Сергієнко та ін.), які визначають, що основними правилами, якими необхідно керуватися

під час створення тестових завдань є: кожне тестове завдання має оцінювати досягнення важливої та суттєвої освітньої цілі; кожне тестове завдання має перевіряти відповідний рівень засвоєння знань, зокрема вищі когнітивні рівні; умова має містити чітко сформульоване завдання, яке повинно фокусуватися на одній проблемі; варіанти відповідей мають бути гомогенними, всі дистрактори мають бути вірогідними; інформація, що міститься в одному тестовому завданні, не повинна давати відповідь на інше тестове завдання; не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фразу «все з вищевказаного», «нічого з вищевказаного»; умова по можливості має бути сформульована позитивно тощо.

Враховуючи різні шкали оцінювання тестових завдань, як узагальнену було обрано шкалу 0 – 100. Для приведення всіх відповідних інструментів оцінювання шкал до узагальненої було здійснено зрушення лівих меж до нуля і розтягування/стиснення шкал до градації у сто балів. Було розраховано коефіцієнти зрушення лівої межі та коефіцієнти розтягування шкали до обраної за методикою, наданою в роботі О. Єлісеєва.

Підготовленість майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності тлумачимо як результат підготовки, який виражається в умінні застосовувати різні методи аналізу проблемних ситуацій за напрямками діяльності навчального закладу та готувати експертні висновки, прогнозувати процеси, розроблювати перспективні програми розвитку.

По завершенні формувального етапу експерименту було проведено прикінцеве обстеження, метою якого було виявлення змін у рівнях сформованості підготовленості майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у ЗНЗ в ЕГ і КГ, результати якого подано в таблиці.

Таблиця

Результати рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту (у %)

Групи	Рівні							
	Достатній		Середній		Низький		Критичний	
	до формування	після формування	до формування	після формування	до формування	після формування	до формування	після формування
ЕГ	4,7	17,9	14,2	51	37,7	26,4	43,4	4,7
КГ	6	7	13,8	14,6	39,7	38,8	42,2	39,7

Ефективність експериментальної методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі підтверджено результатами експерименту. В ЕГ

достатнього рівня досягли майже 17,9 % майбутніх менеджерів освіти (було 4,7%). На середньому рівні – 51% магістрантів (було 14,2%), задовільному – 26,4% (було 37,7%) і критичному – 4,7% (було 43,4%). Щодо майбутніх менеджерів освіти КГ, то

на прикінцевому етапі в них також відбулися певні позитивні зміни під впливом навчання, але незначні. Так, достатній рівень підготовленості до здійснення експертно-аналітичної діяльності майбутніх менеджерів освіти у загальноосвітньому навчальному закладі виявлено у 7% магістрантів (було 6%); на середньому рівні залишилося 14,6% (було 13,8%), задовільному – 39,7% (було 38,8%), і на критичному – 39,7% (було 42,2%) магістрантів.

Підготовленість майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності тлумачимо як результат підготовки, який виражається в умінні застосовувати різні методи аналізу проблемних ситуацій за напрямками діяльності навчального закладу та готувати експертні висновки, прогнозувати процеси, розроблювати перспективні програми розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барбина Е. С. Формирование педагогического мастерства в системе непрерывного педагогического образования: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Барбина Елизавета Сергеевна. – К., 1997. – 471 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінськ : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1977. – 376 с.
4. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями / Т. Г. Жаровцева. – Одеса : ПНЦ АПН України – СВД М. П. Черкасов, 2006. – 367 с.
5. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. – М. : Высшая школа, 2004. – 534 с.
6. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : [монографія] / Г. В. Єльнікова, О. І. Зайченко, В. І. Маслов [та ін.]; за ред. Г. В. Єльнікової. – К. ; Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 460 с.
7. Ядровская М. В. Модели в педагогике / М. В. Ядровская // Психология и педагогика. Вестник Томского государственного университета. – 2013. – № 366. – С. 139–143.

Цисюань Вей,

аспирантка кафедри управління навчальними закладами і державної служби,

*Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская 26, г. Одесса, Украина*

МЕТОДИКА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ К ЭКСПЕРТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье акцентировано внимание на понятиях «моделирование», «модель», «подготовленность будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учебных заведениях».

Обосновано подготовленность будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности как результат подготовки будущих менеджеров образования, который выражается в умении применять различные методы анализа для проблемных ситуаций по направлениям деятельности учебного заведения и готовить экспертные заключения, прогнозировать процессы, разрабатывать перспективные программы развития. Указанная подготовленность измерялась по следующим критериям: осведомленность, обучаемость, автономность и ответственность с соответствующими показателями (знание теоретических основ экспертно-аналитической деятельности и форм ее организации; знание методов и процедур проведения анализа; знание алгоритма подготовки экспертного заключения; умение идентифицировать проблемные ситуации; умение планировать экспертную оценку в соответствии с направлениями деятельности школы; умение применять методы анализа и валидные методики оценки; умение оформлять экспертные выводы и формулировать рекомендации по прогнозированию процессов и развития перспективных программ; наличие положительной мотивации осуществлять экспертно-аналитическую деятельность; осознанность значимости экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательном учебном заведении; осознание необходимости принятия управленческих решений, применяя результаты экспертной оценки; умение обнародовать результаты экспертной оценки субъектам образовательного

процесса и обеспечить обратную связь в соответствии с нормами педагогической этики и культуры; умение критически оценивать проблемные ситуации во время экспертизы, прогнозируя возможные последствия).

Охарактеризованы методика и модель подготовки будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности, которая предусматривала этапы: содержательно-функциональный, инструментально-процессуальный, личностно-рефлексивный.

Подготовку будущих менеджеров образования к осуществлению экспертно-аналитической деятельности понимаем как взаимосвязанную совокупность определенных обстоятельств, при которых наиболее эффективно происходит процесс формирования составляющих содержательно-функционального, инструментально-процессуального, личностно-рефлексивного указанного конструкта.

Представлено поэтапное внедрение педагогических условий: интеграция содержания учебных дисциплин и формирования знаний, необходимых будущим менеджерам образования для осуществления экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательном учебном заведении; мотивация будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в процессе профессиональной подготовки; использование в учебном процессе исследовательских задач / мини-кейсов, которые способствовали приобретению будущими менеджерами образования опыта осуществления экспертно-аналитической деятельности в профессиональных ситуациях.

Доказана эффективность предложенной модели и методики подготовки будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учебных заведениях с внедрением определенных педагогических условий.

Ключевые слова: моделирование, модель, методика, экспертно-аналитическая деятельность, менеджеры образования, подготовленность, педагогические условия.

Qixuan Wei,

*Postgraduate Student of the Department of
Educational Institutes Administration and Civil Service,
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankivska Str., Odessa, Ukraine*

TRAINING METHODS OF THE FUTURE EDUCATION MANAGERS IN THE EXPERT-ANALYTICAL ACTIVITY

The concepts of «modelling», «model», «preparedness of the future education managers for the expert analytical work in general education schools» are specified in the article.

The preparedness of the future education managers for the expert-analytical activity is substantiated as a result of the training of the future education managers which is expressed in their ability to apply various analysis methods to the problematic situations within the activity areas of an educational institution as well as to prepare expert conclusions, to predict processes and to develop long-term development programs.

The designated preparedness was measured according to the criteria, as follows: awareness, learning capacity, autonomy and responsibility with relevant indicators (knowledge of the theoretical fundamentals of the expert and analytical activities and the forms of its organization, knowledge of methods and procedures for conducting the analysis; knowledge of the algorithm for preparing an expert opinion; the ability to identify problem situations; the ability to plan expert evaluation in accordance with the school's activities; the ability to apply analytical methods and valid valuation techniques; the ability to draw expert conclusions and formulate recommendations for predicting processes and developing prospective programs; the presence of positive motivation to carry out the expert-analytical activity; awareness of the importance of the expert and analytical activities in a general educational institution; awareness of the need to make managerial decisions, applying the results of the expert assessment; the ability to disclose the results of the expert assessment to the subjects of the educational process and provide feedback in accordance with the norms of pedagogical ethics and culture; the ability to critically evaluate problem situations during the expertise, predicting possible consequences).

The methodology and model of training future education managers in the expert and analytical activities which included these stages: content-functional, instrumental-procedural, personality-reflective are characterized.

The training of the future education managers in the implementation of the expert and analytical activities is understood as an interconnected set of certain circumstances in which the process of formation of the content-functional, instrumental-procedural, personality-reflective constituent construct is most effectively performed.

The step-by-step introduction of the pedagogical conditions is presented: the integration of the contents of the educational disciplines and the formation of knowledge necessary for the future education managers to carry out the expert and analytical activities in the general educational institution; motivation of the future education managers for the expert and analytical activities in the process of professional training; the use of the research tasks / mini-cases in the educational process that contributed to the acquisition by the future education managers of the experience in the implementation of the expert and analytical activities in professional situations.

The effectiveness of the proposed model and methodology of training the future education managers in the expert and analytical activities in general educational institutions introducing certain pedagogical conditions is proved.

Key words: modelling, model, methodology, expert-analytical activity, education managers, preparedness, pedagogical conditions.

Подано до редакції: 24.09.2017 р.

Рекомендовано до друку: 14.11.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Бозуш
